

Handel som hot mot utveckling

Olja i Västafrika, mineraler i Kongo, uran i Namibia. Den afrikanska kontinenten har mycket att erbjuda och de utländska köparna vill komma undan så billigt som möjligt. EU vill ordna det genom avtal om frihandel. Den sista december 2007 skulle nya ekonomiska partnerskapsavtal med AVS-länderna, 76 före detta kolonier runt om i världen, vara underskrivna. Men de stötte på patrull och är ännu inte i hamn.

ÄVEN ETT NYTT DATUM, 31 juli i år, passerades utan allt för många underskrifter. Nu är det oktober som gäller.

En del länder har skrivit på interimsavtal, tillfälliga avtal, men hos andra är motståndet hårt. I södra Afrika skrev Swaziland, Lesotho, Botswana och Moçambique på i juni men Angola, Namibia och Sydafrika ställer, i likhet med många andra länder, krav som EU inte vill acceptera. Och EU i sin tur ställer krav som förhandlingsparterna inte kan acceptera.

Först och främst protesterade dessa mot den pressade tidsplanen som inte gav tillräckligt med tid för att utreda och analysera konsekvenser av avtalen.

Även de så kallade singaporefrågorna som rör konkurrenslagstiftning, patent, regler för investeringar och offentlig upphandling blev stötestenar. Dessa, menade AVS-länderna, ligger helt utanför begreppet avtal om varuhandel. De måste bort och förhandlingarna återgå till just varuhandel.

EU vill genom dessa frågor öppna för privatisering av grundläggande saker som vattenförsörjning, något som flera gånger visat sig missgynna fattiga och svaga grupper i befolkningen. EU:s insisterande på strikta regler om patent och immaterialrätt kommer främst att gynna högt utvecklade europeiska företag och försvåra tekniköverföring eftersom AVS-länderna inte kommer att kunna betala för den. Dessutom, menar kritikerna, om utländska företag sitter på nyckelfunktioner i samhället kommer AVS-ländernas möjligheter att driva inrikespolitiska frågor att begränsas liksom möjligheterna att själva reglera utländska investeringar som gynnar landet.

ANGOLA, NAMIBIA OCH SYDAFRIKA uttrycker oro för att interimsavtalen som grannländerna ingått, kommer att försvåra möjligheterna att fördjupa det samarbete om utveckling och hållbarhet inom och mellan länderna som inletts. Bland annat

De fattiga länderna blir förlorarna om de planerade avtalen om frihandel genomförs helt på EU:s villkor.

Foto: Eric Miller/VB

hotas nu regionens tullunion, den äldsta i Afrika. En oro är att finansieringen av sjukvård och utbildning måste skäras ner när tullintäkterna drastiskt minskar. Detta skulle även begränsa det politiska utrymmet för ländernas ledning. Det är en oro som delas av många länder.

Förhandlingarna sker både med grupper av länder och individuellt och lojaliteterna blir splittrade. I den så kallade SADC-regionen, de 15 länderna i södra Afrika, har förhandlingar skett i fyra separata grupperingar där samtliga har diskuterat villkor för tillträde till EU-marknaden som varierat från land till land. Det är därför inte bara i södra Afrika som oron växer för splittning, även andra regioner som hittills stått enade upplever samma sak. Ett exempel är Västafrika där endast Ghana och Elfenbenskusten initierat varsitt interimsavtal, och Elfenbenskusten även skrivit på avtalet.

Detta går stick i stäv med de stolta deklARATIONERNA när förhandlingarna inleddes år 2000, att EPA skulle bli medlet som fördjupade den regionala integrationen i Afrika. För att ändå försöka stärka denna integration begärde en rad statsöverhuvuden att Afrikanska Unionen skulle granska samtliga avtal innan de enskilda länderna skriver under men det vägrade EU att gå med på.

DEN KRITIK SOM AVS-LÄNDERNA, Afrikanska Unionen, FN, handelsexpert, utvecklingsexpert, företrädare för afrikanskt näringsliv och solidaritetsrörelsen i Nord riktar mot EPA är omfattande. En grundläggande aspekt där är att avtalen inte skrivs mellan jämbördiga parter, frihandeln kommer inte att ske på rättvisa villkor och EU kommer därmed att dra större nytta av avtalen än AVS-länderna.

Eller som Nigerias chefsförhandlare Ken Ukaoha säger: EPA kommer att få mycket negativa konsekvenser för den nigerianska ekonomin om det skrivs under i sin nuvarande form, som fria ömsesidiga handelsförbindelser mellan en så avancerad region som EU och en kämpande region som Västafrika.

Redan nu har EU, för att pressa på Nigeria, infört sanktioner mot landets kakaoindustri genom att höja tarifferna för tillverkade varor vilket allvarligt försvårat landets export

Kritiken rör även frågan om hur mycket tullarna ska sänkas och hur snabbt frihandeln ska genomföras. AVS-länderna menar att de behöver många fler år för omställning än de som EU föreslår. Inte heller kan man enas om hur stor procent av ländernas varor som ska ingå i avtalet. EU skulle kunna vara mycket generösare här, enligt motparten.

Olika länder har olika intressen i förhandlingarna. Nigeria, exempelvis, utgör ungefär 60 procent av den västafrikanska regionens marknad och har stor tillverkningspotential men exporterar främst olja till EU. Om billiga varor dumpas i landet får det katastrofala följder för tillverkningsindustrin.

Gambia däremot exporterar inga större mängder varor utan får inkomster av importtullar. Försvinner dessa försvinner inkomsten.

Landet är därmed ett tydligt exempel på vad brittiska Oxfam beräknar: bara under införandet av EPA kommer de afrikanska länderna att förlora 359 miljoner dollar per år på EPA-avtalen, bland annat på grund av uteblivna tullar och avgifter. Dessutom kommer avtalen att medföra ytterligare anpassningskostnader på nio miljarder euro totalt för samtliga AVS-länder. EU avser inte att stötta ekonomiskt här.

RISKEN ÄR ALLTSÅ STOR att fattigdomen ökar. Staterna får ökade utgifter samtidigt som inhemsk industri och lokalt jordbruk utsätts för hård konkurrens och riskerar att slås ut när europeiska varor kommer ut på de afrikanska marknaderna. Eftersom EU subventionerar både sitt jordbruk (år 2006 med 50 miljarder euro) och sin export kan dessa varor säljas mycket billigare än de producerade i Afrika.

Det finns redan exempel på hur dumpade varor slagit ut både tomatodling och kycklingindustri i Västafrika. Det blir alltså omöjligt för afrikanska producenter att tävla på samma villkor som de europeiska kollegorna. Det gäller på hemmaplan och det gäller möjligheterna att exportera till EU.

När EPA först presenterades talade EU mycket om att avtalen skulle minska fattigdomen, stödja en hållbar utveckling och en gradvis integrering av AVS-länderna i den globala ekonomin vilket i sin tur skulle stärka den regionala ekonomiska integrationen. Men utformningen av avtalen leder i en helt annan riktning. Experter inom UNCTAD, *UN Conference on Trade and Development*, råder därför afrikanska stater att verkligen se till att avtalen innehåller särskilda klausuler om utveckling, bland annat anser man där att satsningar på infrastruktur är nyckelprioriteringar. Det skulle kräva 200 miljarder euro att bara bygga upp den grundläggande infrastrukturen till en nivå som möjliggör tävlan med EU. Och det bör ske innan EPA träder i kraft.

I MÅNGA AVS-LÄNDER HÖJS nu allt fler röster för ett stärkande av handeln mellan länder i Syd. Man pekar på att det inte bara är Europa och USA som kan erbjuda marknader när bland andra Kina, Indien och Brasilien växer sig allt starkare. EU, som anser sig vara ensamt om att vilja stöda utveckling, menar att framför allt Kina bara är ute efter råvaror, utan intresse för att stötta fattiga länder.

Men om EU verkligen avsåg att stärka AVS-ländernas utveckling skulle man lyssna på motparten och utforma avtal som skyddar framväxande industrier och lokalt jordbruk.

EU är medvetet om kritik och farhågor och för att minska de ekonomiska riskerna med avtalen hänvisar man till sin utvecklingsfond. Den ska användas för ska mildra stötarna med 23 miljarder euro under sju år.

Men det är alltså helt otillräckliga summor i sammanhanget.

KERSTIN BJURMAN

Läs mer om Afrikagruppernas kampanj om EPA:
www.afrikagrupperna.se